

Nosaltres

IEVGUENI ZAMIATIN

Traducció de Miquel Cabal Guarro

Nosaltres
DISTORSIONS
núm. 24

Ievgueni Zamiatin

NOSALTRES

Traducció de Miquel Cabal Guarro

Ed. Males Herbes
2019

That publication was effected under the auspices of the
Mikhail Prokhorov Foundation TRANSCRIPT Programme to
Support Translations of Russian Literature

Mikhail
Prokhorov
Fund

Primera edició: setembre de 2015

Segona edició: octubre de 2019

© de la traducció, Miquel Cabal Guarro

© d'aquesta edició, Editorial Males Herbes S.C.P

Guilleries, 26, 1 - 2

08012 Barcelona

www.editorialmalesherbes.com

ISBN: 978-84-125144-3-8

Producció de l'ePub: booqlab

Disseny i maquetació: Eduard Vila / www.eduvila.com

Correcció: Laia Cabal Guarro

Sota les sancions establertes per les lleis, queden rigorosament prohibides, sense l'autorització per escrit dels titulars del copyright, la reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol mitjà o procediment mecànic o electrònic, actual o futur —incloent-hi les fotocòpies i la difusió a través d'internet— i la distribució d'exemplars d'aquesta edició mitjançant lloguer o préstec públics.

Apunt primer

Sumari

L'anunci

La línia més sàvia de totes

Un poema

Em limito a transcriure el que ha aparegut avui al *Diari de l'Estat* paraula per paraula:

D'aquí a cent vint dies s'acabarà la construcció de la *Integral*. S'acosta el gran moment històric en què la primera *Integral* s'enlairarà cap a l'espai. Fa mil anys, els vostres avantpassats heroics van subjugar el globus terraquí sota el poder de l'Estat Únic. Teniu al davant una gesta encara més gloriosa: integrar l'equació infinita de l'univers amb una *Integral* elèctrica, feta de vidre i que escup foc. Amb el jou benefactor de la raó, haureu de sotmetre éssers desconeguts que habiten altres planetes, potser encara en l'estat salvatge de la llibertat. Si no entenen que els portem una felicitat matemàticament infal·lible, tenim l'obligació de fer que siguin feliços. Però provarem de fer servir la paraula abans que les armes.

En nom del Benefactor, s'anuncia a tots els números de l'Estat Únic: tothom que se'n senti capaç està obligat a compondre tractats, poemes, manifestos, odes o altres obres que parlin de la bellesa i la grandesa de l'Estat Únic.

Això serà el primer carregament que transportarà la *Integral*.

Visca l'Estat Únic! Visca els números! Visca el Benefactor!

Escriu això i sento que les galtes em cremen. Sí: integrar la grandiosa equació universal. Sí: desfer la corba salvatge, redreçar-la seguint la tangent, l'asímtota, la recta. Perquè la línia de l'Estat Únic és una recta. Una recta gran, solemne, exacta i sàvia: la línia més sàvia de totes...

Jo, D-503, sóc el constructor de la *Integral*; sóc un dels matemàtics de l'Estat Únic i prou. La meua ploma, avesada als números, no se sent capaç de compondre música de rimes i

assonàncies. Només provo d'anotar el que veig, el que penso, més aviat el que pensem nosaltres (això mateix: nosaltres, i que aquest *nosaltres* sigui el títol dels meus apunts). Però com que tot plegat serà una derivada de la nostra vida, de la vida matemàticament perfecta de l'Estat Únic, llavors no serà també per si mateix, i més enllà de la meva voluntat, un poema? Ho serà: ho crec i ho sé.

Escric això i sento que les galtes em cremen. Es deu assemblear al que sent una dona quan nota dins seu per primer cop el pols d'un ésser nou, encara diminut i cec. Sóc jo i alhora no ho sóc. I hauré d'alimentar-ho durant llargs mesos amb la meva saba, amb la meva sang, i després hauré d'arrencar-m'ho dolorosament i posar-ho als peus de l'Estat Únic.

Però estic a punt, com ho estem tots o gairebé tots nosaltres. Estic a punt.

Apunt segon

Sumari

El ballet

Harmonia quadrada

X

Primavera. De l'altra banda del Mur Verd, de les planes salvatges i amagades, el vent porta pols groga de mel d'unes flors. Aquesta pols dolça resseca els llavis —t'hi passes la llengua a cada instant— i totes les dones que et trobes deuen tenir els llavis dolços (i els homes també, és clar). Això entorpeix una mica el raonament lògic.

Però quin cel, això sí! Blau, sense ni un sol núvol que l'espatlli (quins gustos tan bàrbars que tenien els antics si aquestes piles de vapor lletges, desgavellades i malbatzegoses podien inspirar els seus poetes). A mi m'agrada, i estic segur de no equivocar-me si dic que a nosaltres només ens agrada un cel com aquest, estèril i immaculat. En dies com aquest el món sencer està modelat amb el mateix vidre immutable i etern que el Mur Verd, com totes les nostres construccions. En dies com aquest veus la profunditat més blava de les coses, en veus les equacions meravelloses i fins llavors desconegudes, i les veus en allò que és més comú i quotidià.

Per exemple, això. Aquest matí era a l'hangar on es construeix la *Integral* quan, de sobte, he parat compte a les màquines: els globus dels reguladors giraven amb els ulls tancats, extasiats; centellejant, les bieles es torçaven a dreta i esquerra; el balancí gronxava les espatlles amb orgull; el cisell de la mortasadora feia reverències al ritme d'una música que no se sentia. De sobte m'he adonat de tota la

bellesa d'aquest grandios ballet mecànic, inundat d'un sol blau i lleuger.

Després m'he dit: «Per què és bonic això? Per què és bonica aquesta dansa?». Resposta: perquè no és un moviment lliure, perquè tot el sentit profund de la dansa rau precisament en una subordinació estètica absoluta, en una manca ideal de llibertat. I si és veritat que els nostres avantpassats s'abandonaven a la dansa en els moments més inspirats (misteris religiosos, desfilades militars), només vol dir una cosa: que l'instint de manca de llibertat és orgànicament inherent a l'home des de temps immemorials, i que en la nostra vida actual és només conscientment que...

Hauré d'acabar més tard: el numerador ha sonat. Aixeco la vista: l'O-90, és clar. D'aquí a mig minut serà aquí, em recull per anar a fer un volt.

Estimada O! Sempre m'ha fet l'efecte que s'assembla al seu nom: queda uns deu centímetres per sota de la Norma Materna, per això està ben tornejada, és tota rodona, i té una O rosada —la boca— esbatanada per rebre qualsevol paraula meva. I encara més: té un plec rodó i molsut al canell, com les criatures.

Quan ella ha entrat, el volant lògic encara bronzia dins meu amb totes les forces i m'he posat a parlar per inèrcia de la fórmula que acabava d'establir i que ens afectava tant a tots nosaltres com a les màquines i la dansa.

—És meravellós. Oi que sí? —he preguntat.

—Sí, meravellós. És primavera. —L'O-90 m'ha fet un somriure rosat.

Doncs això, si no li fa res: la primavera... Parla de la primavera. Les dones... He callat.

A baix. L'avinguda era plena: quan fa aquest temps, normalment invertim l'hora personal de després de dinar en una passejada addicional. Com sempre, pels altaveus de la Fàbrica de Música sonava la *Marxa de l'Estat Únic*. En rengles regulars de quatre, marcant el ritme amb solemnitat, els números avançaven; eren

centenars, milers de números amb unifs¹ blavosos i una xapa daurada al pit amb el número estatal de cadascú i cadascuna. I jo, nosaltres, tots quatre, érem una de les onades innombrables d'aquest corrent poderós. A l'esquerra, l'O-90 (si això ho hagués escrit un dels meus avantpassats peluts mil anys enrere, segur que s'hi hauria referit amb la ridícula expressió *la meva*); a la dreta, dos números desconeguts, femení i masculí.

El cel d'un blau beat, sols infantils i diminuts a totes les xapes, cares sense la veladura de la folia dels pensaments... Rajos, ja ho enteneu: tot fet d'una sola matèria, radiant i somrient. I els ritmes del coure: «tra-ta-ta-tam, tra-ta-ta-tam», aquests graons de coure que espurnegen sota el sol, i a cada graó pugues més amunt, cap a una blavor vertiginosa...

I així, com al matí a l'hangar, ho he tornat a veure tot com si fos el primer cop a la vida: els carrers rectes i immutables, el vidre del paviment esquitxant rajos, els paral·lelepípedes divins dels habitatges transparents, l'harmonia quadrada d'aquelles fileres d'un blau grisós. I llavors m'ha semblat que no havien estat generacions senceres sinó jo, precisament jo, qui havia vençut el Déu vell i la vida vella, que precisament jo havia creat tot això i, com una torre, tenia por de moure un colze no fos cas que caiguessin trossos de paret, cúpules, cotxes...

I després un instant, un salt a través dels segles, de + a -. M'ha vingut al cap (una associació per contrast, evidentment), de sobte m'ha vingut al cap un quadre d'un museu: una d'aquelles avingudes seves, de les de llavors, del segle xx, bigarrada fins a deixar estabornit, un tràfec embrollat de persones, rodes, animals, cartells, arbres, colors, ocells... I és que diuen que això va existir de veritat, que podia existir. I em semblava tan inversemblant, tan absurd, que no m'he pogut aguantar i he esclafit a riure de cop.

I al mateix moment he sentit un eco a mà dreta, un riure. M'he girat: als meus ulls, unes dents blanques, unes dents excepcionalment blanques i punxegudes, una cara desconeguda de dona.

—Perdoni'm —ha dit—, però és que ho observava tot amb tanta inspiració, com el Déu mític el setè dia de la creació. Em fa l'efecte que està segur que és vostè qui m'ha creat a mi i tot, ningú altre. És molt afalagador...

Tot això sense somriure, diria fins i tot amb certa deferència (potser sabia que sóc el constructor de la *Integral*). Però no ho sé, tenia una X estranya i empipadora als ulls, o a les celles, que no puc acabar d'entendre ni expressar numèricament.

Per alguna raó he quedat desconcertat i, mig embolicant-me, he començat a argumentar el meu riure de manera lògica. És del tot clar que aquest contrast, que aquest abisme infranquejable entre l'avui i el llavors...

—I per què ha de ser infranquejable? (Quines dents tan blanques!) A través d'un abisme s'hi pot fer passar un pont. Imagini-s'ho: timbals, batallons, fileres de gent, tot això també existia i, per tant...

—Per descomptat! —he cridat (era un creuament d'idees sorprenent: deia gairebé amb les meves paraules el que jo havia escrit abans de sortir a passejar)—. Ja ho sap, fins i tot les idees. Això és perquè ningú no és *un*, sinó *un de*. Ens assemblem tant...

Ella:

—N'està segur?

Li he vist les celles aixecades, fent-li un angle agut cap a les temples, com les banyes punxents d'una X, per alguna raó he tornat a desorientar-me; he mirat a dreta i esquerra i...

A la meva dreta, ella, prima, aspra, dreta i flexible com un flagell, la I-330 (ara li veia el número); a l'esquerra, l'O, totalment diferent, tota ella corbes, amb aquell plec infantil als canells; i a l'extrem del nostre grup de quatre, un número masculí que no coneixia, encorbat dues vegades com una lletra S. Érem tots diferents...

Aquesta de la dreta, la I-330, devia interceptar-me una mirada perplexa i ha sospirat:

—Sí... Ai las!

En realitat, aquest «ai las» era del tot escaient. Però tornava a tenir alguna cosa a la cara o a la veu...

Amb una brusquedat poc habitual en mi he dit:

—Ni ai las ni res. La ciència avança, és evident que si no és ara, doncs serà d'aquí a cinquanta o cent anys...

—Que els nassos de tothom...

—Sí, els nassos —gairebé he fet un crit—. Si hi ha qualsevol pretext per a l'enveja... Si jo tinc un nas *de botó* i un altre el té...

—Bé, vostè té un nas fins i tot *clàssic*, que deien antigament. Les mans, en canvi... Au, vinga, ensenyi-les, ensenyi les mans!

No puc suportar que em mirin les mans: totes peludes i ben poblades, un atavisme absurd. He allargat la mà i amb tota l'estranyesa que he pogut he dit:

—Són de mico.

M'ha mirat les mans, després la cara:

—Doncs és un conjunt ben curiós. —M'ha sospesat amb la mirada, com si fos una balança, li han tornat a centellejar unes banyes a les celles angulades.

—Està registrat amb mi. —L'O-90 ha obert la boca rosada amb alegria.

Hauria valgut més que hagués callat, allò no venia gens a tomb. En general, l'estimada O... com ho diria... té la velocitat de la llengua mal calculada. La velocitat de la llengua sempre hauria d'anar uns segons per sota de la velocitat del pensament, i mai a l'inrevés.

Al final de l'avinguda, la campana de la torre acumuladora ha fet ressonar les 17 h. L'hora personal s'havia acabat. La I-330 ha marxat amb el número masculí en forma de S. Té una cara que inspira respecte i que ara em resulta familiar i tot. L'he vist abans, però no recordo on.

En acomiadar-se, la I m'ha fet un somriure maliciós, tan X com abans.

—Demà passat tregui el cap a l'auditori 112.

M'he arronsat d'espatlles:

—Això si rebo l'ordre d'anar precisament a l'auditori que vostè ha dit...

Ella, amb una certesa incomprensible:

—La rebrà.

Aquesta dona m'ha produït un efecte tan desagradable com un membre irracional i indivisible que s'esquitlla en una equació. I he estat content de quedar-me a soles amb l'estimada O, encara que fos poca estona.

Agafats de la mà, hem creuat quatre línies d'avingudes. A la cantonada, ella havia de tirar cap a la dreta, jo cap a l'esquerra.

—Avui m'agradaria tant venir a casa seva, tirar avall les cortines. Justament avui, ara mateix... —Amb timidesa, l'O ha alçat cap a mi aquells ulls rodons d'un blau cristal·lí.

M'ha fet gràcia. Què li podia dir? Havia estat a casa ahir mateix i sabia millor que jo que el proper dia sexual el teníem demà passat. Allò també era cosa dels seus *pensaments anticipats*, tal com passa (i de vegades fa mal) quan es proporciona una espurna a un motor abans d'hora.

En separar-nos, li he fet dos... no, seré exacte, li he fet tres petons als ulls meravellosos, blaus, sense ni un sol núvol que els espatlli.

1. Probablement, de l'antiga paraula *uniforme*. (Totes les notes són de l'autor.)

Apunt tercer

Sumari

La jaqueta

El mur

Les Taules

M'he mirat tot el que vaig escriure ahir i m'adono que no vaig ser prou clar. És a dir, tot això és ben clar per a qualsevol de nosaltres. Però potser vosaltres, desconeguts, a qui la *Integral* porta els meus apunts, només heu llegit el gran llibre de la civilització fins a la mateixa pàgina que els nostres avantpassats de fa nou-cents anys. Potser no coneixeu conceptes tan elementals com les Taules Horàries, les Hores Personals, la Norma Materna, el Mur Verd o el Benefactor. Em fa gràcia i alhora em resulta complicat parlar de tot això. És el mateix que si un escriptor del segle xx, posem per cas, hagués d'aclarir en una novel·la què vol dir *jaqueta*, *apartament* o *muller*. Ara bé, si la novel·la es tradueix per als salvatges, oi que no seria possible d'evitar algun aclariment pel que fa a una *jaqueta*?

Estic convençut que un salvatge es miraria la *jaqueta* i pensaria: «Això per a què serveix? És una càrrega i prou». Em sembla que vosaltres us ho mirareu exactament de la mateixa manera quan us digui que cap de nosaltres no ha anat més enllà del Mur Verd des del temps de la Guerra dels Dos-cents Anys.

Però val la pena pensar una mica, estimats, que va molt bé. Perquè és ben clar que tota la història de la humanitat, fins a on sabem, és la història de la transició de formes de vida nòmades a d'altres de més sedentàries. No es desprèn d'això, doncs, que la forma més sedentària de vida (la nostra) és alhora la més perfecta (la nostra)? La gent

anava d'una punta a l'altra de la Terra només en època prehistòrica, quan existien les nacions, les guerres, el comerç, la descoberta de tota mena d'amèriques. Qui hauria de voler tot això ara i per què?

Ho admito: l'hàbit del sedentarisme no es va assolir de cop ni sense esforç. Quan, en temps de la Guerra dels Dos-cents Anys, totes les carreteres van quedar destruïdes i cobertes de vegetació, al principi no devia semblar gaire còmode viure en ciutats separades les unes de les altres per espessors verdes. Però i què? Quan l'home va perdre la cua, tampoc no devia aprendre de seguida a espantar-se les mosques sense poder-la fer servir. Segur que al principi trobava a faltar la cua. Ara, en canvi, podeu imaginar-vos amb cua? O bé: podeu imaginar-vos al carrer despullats, sense *jaqueta*? (Perquè potser encara us passegeu amb *jaqueta*.) Doncs això és el mateix: no em puc imaginar una ciutat que no estigui a recer del Mur Verd, no em puc imaginar una vida que no quedi a l'abric de la indumentària numèrica de les Taules.

Les Taules... Ara mateix els seus números porpres sobre un camp d'or em miren als ulls amb severitat i tendresa des de la paret de l'habitació. Sense voler em ve al cap allò que els antics anomenaven *icones* i m'agafen ganes de compondre poemes o pregàries (que és el mateix). Ai, per què no sóc poeta per cantar-vos com us mereixeu?, oh Taules!, oh cor i batec de l'Estat Únic!

De petits, tots nosaltres vam llegir a l'escola (i potser vosaltres també) el més grandios monument que ens ha arribat de la literatura antiga: l'*Horari dels trens*. Però si el col·loqueu al costat de les Taules, veureu que són grafit i diamant: tots dos són fets del mateix —de C, de carboni—, però com n'és d'etern, transparent i resplendent, el diamant! Qui no es queda sense alè quan s'afanya amb estrèpit per les pàgines dels *Horaris*? En la realitat, però, les Taules Horàries ens converteixen a cada un de nosaltres en l'heroi d'acer i de sis rodes d'un gran poema. Cada matí, amb la precisió de les sis rodes, a la mateixa hora i al mateix minut, tots nosaltres, milions, ens llevem com un de sol. Comencem a treballar a la mateixa hora a

l'unimilió, i a l'unimilió acabem. I, fosos en un sol cos d'un milió de mans, ens posem la cullera a la boca en el segon establert per les Taules, i al mateix segon sortim a fer un volt i anem a l'auditori, a la sala d'exercicis de Taylor, a dormir...

Seré del tot franc: ni tan sols nosaltres no tenim una solució absolutament exacta al problema de la felicitat. Dos cops al dia, de 16 a 17 h i de 21 a 22 h, el poderós organisme únic es divideix en cel·les separades: són les Hores Personals estipulades a les Taules. Durant aquestes hores veureu que alguns tenen les cortines de l'habitació castament tirades, que uns altres recorren l'avinguda al ritme pels graons de coure de la *Marxa* i que n'hi ha que seuen a l'escriptori — com jo mateix. Però tinc el convenciment ferm — i ja em poden titllar d'idealista o de fantasiós —, estic convençut que serà més tard o més d'hora, però que acabarem trobant un lloc per a aquestes hores en la fórmula comuna, que un dia tots 86.400 segons s'inclouran a les Taules Horàries.

M'ha tocat llegir i sentir moltes coses increïbles sobre els temps en què la gent encara vivia en llibertat, és a dir, en una condició desorganitzada i salvatge. Però el més increïble de tot sempre m'ha semblat que era això: que el poder estatal de llavors, encara que fos embrionari, pogués permetre que la gent visqués sense res que s'assemblés a les nostres Taules, sense passejades obligatòries, sense una regulació exacta de les hores dels àpats, que la gent es llevés i se n'anés a dormir quan li venia de gust. Hi ha historiadors que diuen fins i tot que en aquells temps els llums del carrer estaven encesos tota la nit, que tota la nit hi havia gent amunt i avall.

Això no ho puc entendre de cap manera. Perquè, per més que tinguessin una intel·ligència limitada, igualment haurien hagut d'adonar-se que aquella vida era un veritable assassinat general, però lent, comès de dia en dia. L'estat (la humanitat) prohibia l'assassinat d'un de sol, però no impedia deixar-ne milions de mig morts. Matar-ne un, és a dir, reduir en cinquanta anys la suma de les vides humanes era delictes. Mentre que reduir en cinquanta milions d'anys la suma de

les vides humanes no ho era. Oi que és ridícul? Ara aquest problema matemàtic i moral el solucionaria qualsevol número de deu anys. Però llavors no el van poder resoldre ni tots els Kants junts (perquè cap dels Kants no va tenir la pensada de bastir un sistema d'ètica científica, és a dir, fonamentada en la sostracció, l'addició, la divisió i la multiplicació).

Que no és absurd que l'estat (que gosava anomenar-se *estat!*) permetés la vida sexual sense cap mena de control? Qui volia, quan volia i tant com volia... Una cosa totalment acientífica, com les bèsties. I parien a cegues, també com les bèsties. Que no és ridícul que coneguessin l'horticultura, l'avicultura, la piscicultura (tenim dades concretes que coneixien tot això) i no fossin capaços d'assolir l'últim graó d'aquesta escala lògica: la filicultura? Que no arribessin a idear les nostres Normes Materna i Paterna?

És tan ridícul, tan increïble, que ho acabo d'escriure i em fa por que vosaltres, lectors desconeguts, no em prengueu per un bromista malintencionat. Que no us penseu de sobte que l'únic que vull és burlar-me de vosaltres i que em dedico a explicar un disbarat absolut amb un posat seriós.

En primer lloc, però, sóc incapaç de fer bromes: tota broma conté una mentida amb una funció oculta. I en segon lloc: la Ciència Única de l'Estat afirma que la vida dels antics era exactament així i la Ciència Única de l'Estat no es pot equivocar. A més a més, d'on havia de sortir una lògica estatal quan la gent vivia en condició de llibertat, com les bèsties, els micos i els ramats? Què n'haviem d'exigir quan, en el nostre temps i tot, de tant en tant encara se sent un eco salvatge i simiesc que surt del fons, de les profunditats peludes?

Per sort, passa només de tant en tant. Per sort, tot plegat només són petites fallades d'algunes peces: són fàcils de reparar sense aturar el curs etern i grandios de tota la Màquina. I per treure un pern que es torça tenim la mà dreta i greu del Benefactor, tenim els ulls experts dels Guardians...

Per cert, que ara me'n recordo: aquest d'ahir, el que anava encorbat dues vegades com una lletra S, el dec haver vist sortir de l'Oficina de Guardians. Ara entenc per què tenia aquell sentiment instintiu de respecte cap a ell i per què em vaig sentir una mica incòmode quan, davant seu, aquesta I estranya... Haig de reconèixer que la I aquesta...

Toquen a dormir: 22.30 h. Fins demà.

Apunt quart

Sumari

El salvatge del baròmetre

Epilèpsia

Si...

Fins ara a la vida ho havia tingut tot clar (no és pas sense motiu que em fa l'efecte que tinc certa predilecció per la mateixa paraula *clar*). Però avui... No ho entenc.

Primer: en efecte, he rebut l'ordre d'anar justament a l'auditori 112, tal com em va dir ella. Tot i que la possibilitat d'això era de $\frac{1.500}{10.000.000} = \frac{3}{20.000}$ (on 1.500 és el nombre d'auditoris i 10.000.000 el nombre de números). I segon... Però val més que vagi per ordre.

L'auditori. Una semiesfera enorme de blocs de vidre travessats pel sol. Fileres circulars de caps noblement esfèrics, suaument rapats. He mirat al voltant amb un lleuger ai al cor. Em fa l'efecte que buscava una falç rosada que brillés damunt de les onades d'unifs blaus: els llavis estimats de l'O. Aquí hi ha unes dents extraordinàriament blanques i esmolades, semblen les... no, no ho són. Avui a les 21 h l'O havia de venir a casa, el desig de veure-la allà era natural del tot.

Ha tocat el timbre. Ens hem posat drets, hem cantat l'himne de l'Estat Únic i a l'escenari ha sonat el fonolector, que brillava tant per l'enginy com perquè l'altaveu era daurat.

—Benvolguts números! No fa gaire que els arqueòlegs han trobat un llibre del segle xx. Un autor hi explica amb ironia la història d'un salvatge i un baròmetre. El salvatge es va adonar que sempre que el baròmetre s'aturava a *pluja*, plovia de veritat. Com que volia que plogués, va extreure el mercuri que calia perquè el nivell quedés a

pluja. —A la pantalla ha sortit un salvatge ple de plomes traient mercuri del baròmetre: hi ha hagut riures.— Us en rieu, però no us fa l'efecte que és l'europèu de l'època qui es mereix que us en rigueu? Com el salvatge, l'europèu també volia *pluja*, pluja amb majúscules, pluja algebraica. Però es quedava plantat davant del baròmetre com un tifa. Almenys el salvatge tenia més empena, energia i lògica, encara que fos la d'un salvatge: havia estat capaç d'establir que hi havia relació entre causa i efecte. En extreure el mercuri, havia fet el primer pas d'aquest gran camí pel qual...

Aquí (repeteix que escric sense amagar res) he estat una estona com si fos impermeable als corrents vivificadors que brollaven dels altaveus. De sobte m'ha semblat que havia vingut en va (per què *en va* i com podia no venir si n'havia rebut l'ordre?). M'ha semblat que tot era buit, que era una closca i prou. Fent un esforç, només he aconseguit tornar-hi a parar atenció quan el fonolèctor ja havia passat al tema principal: la nostra música, la composició matemàtica (la matemàtica és la causa; la música, la conseqüència), la descripció del musicòmetre, acabat d'inventar.

—Només fent girar aquesta maneta qualsevol de vosaltres produeix fins a tres sonates en una hora. Quina feinada que suposava això als vostres avantpassats. Podien crear únicament quan tenien atacs d'*inspiració*, una forma desconeguda d'epilèpsia. I vet aquí la il·lustració més divertida del que van produir, la música de Skriabin, segle xx. D'aquesta caixa negra —ha corregut el teló de l'escenari i hi ha aparegut un instrument antiquíssim— en deien *gran piano* o *piano de cua*, la qual cosa demostra un cop més fins a quin punt tota la seva música...

I un altre cop no sé què més ha dit perquè... Va, ho diré sense embuts: perquè a la caixa *de cua* s'hi ha acostat ella, la I-330. Jo devia estar totalment atònit que aparegués inesperadament a l'escenari.

Duia una indumentària estrambòtica d'època antiga: un vestit negre tot cenyit que li accentuava molt el blanc de les espatlles nues i

del pit, i aquella ombra calenta que la respiració li feia bategar entre els... i unes dents encegadores, gairebé malignes...

Un somriure que era mossegada, avall cap a nosaltres. S'ha assegut, s'ha posat a tocar. Una cosa salvatge, espasmòdica, bigarrada, com tota la vida que feien llavors, sense cap ombra de mecànica racional. I tots els del meu voltant, és clar, tenien raó: tots reien. Només uns quants... Però, per què jo també? Jo?

Sí, l'epilèpsia és una malaltia mental, un patiment. Un patiment dolç i lent, una mossegada que vols que sigui més fonda, més dolorosa. I llavors, a poc a poc, el sol. No aquest sol nostre, blavós, cristal·lí i regular que travessa els totxos de vidre: no. Un sol salvatge, rabent i abrusador: treu-te tota la roba i esparraca-la.

El que seia al meu costat ha mirat de reüll cap a l'esquerra, cap a mi, i ha deixat anar una rialleta. Per alguna raó ho tinc ben gravat a la memòria: he vist com li saltava als llavis una bombolleta microscòpica de saliva i després esclatava. Aquesta bombolleta m'ha desembriagat. Jo tornava a ser jo.

Com tothom, sentia només el grinyol absurd i atabalat de les cordes. Reia. Tot ha tornat a ser fàcil i simple. Aquest fonolèctor talentós ens ha fet un quadre massa viu d'aquella època salvatge, vet aquí què ha passat.

Quin delit en sentir la nostra música actual, després. (N'hi ha hagut una mostra al final, per comparar.) Les gammes cromàtiques cristal·lines de sèries infinites que es fonien i se separaven, i els acords additius de les fórmules de Taylor i Maclaurin; les cadències hexatonals, quadrades i pesants dels pantalons de Pitàgores; les melodies d'un moviment oscil·latori somort; els ritmes brillants que alternaven amb les línies de les pauses de Fraunhofer, com una anàlisi espectral dels planetes... Quina grandesa! Quina lògica infrangible! I que penosa la música capriciosa dels antics, que no estava sotmesa a res més enllà de fantasies salvatges...

Com sempre, hem sortit per les portes amples de l'auditori en rengles proporcionats de quatre. La figura coneguda i encorbada dos